

**Prof. univ. dr. Dumitru C. FLORESCU**

---

*DREPTUL SUCCESORAL*

La elaborarea acestei lucrări au fost avute în vedere dispozițiile Noului Cod civil (Legea nr. 287 din 17 iulie 2009), republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505 din 15 iulie 2011 și ale Noului Cod de procedură civilă (Legea nr. 134 din 1 iulie 2010), publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 485 din 15 iulie 2010, republicat în M. Of. nr. 545 din 3 august 2012, precum și doctrina, legislația și jurisprudența publicate până la data de 1 august 2014.

**Prof. univ. dr. Dumitru C. FLORESCU**

# **DREPTUL SUCCESORAL**

*Ediția a V-a*

**Universul Juridic**

București

-2014-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2012, 2013, 2014, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

**S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

**S.C. Universul Juridic S.R.L.**

***NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI  
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNȘOȚIT DE SEMNĂTURA  
AUTORULUI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE  
INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.***

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**

**FLORESCU, DUMITRU C.**

**Dreptul succesoral / Dumitru C. Florescu. - Ed. a 5-a. -**

București : Universul Juridic, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-469-1

347.65(498)

**REDACȚIE:** tel./fax: **021.314.93.13**  
tel.: **0732.320.666**  
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

**DEPARTAMENTUL** tel.: **021.314.93.15;**  
**DISTRIBUȚIE:** fax: **021.314.93.16**  
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

**[www.universuljuridic.ro](http://www.universuljuridic.ro)**

## LISTA DE ABREVIERI

|                  |                                             |
|------------------|---------------------------------------------|
| art.             | articol                                     |
| art. cit.        | articolul citat                             |
| alin.            | alineat                                     |
| c.               | contra/împotriva                            |
| C. A.            | Curtea de Apel                              |
| C. civ.          | Codul civil                                 |
| C. com.          | Codul comercial                             |
| C. fisc.         | Codul fiscal                                |
| C. pr. civ.      | Codul de procedură civilă                   |
| C.E.E.           | Comunitatea Economică Europeană             |
| C.J.C.E.         | Curtea de Justiție a Comunităților Europene |
| C.S.J.           | Curtea Supremă de Justiție                  |
| Dec./dec.        | Decizia/decizia                             |
| ed.              | ediția                                      |
| Ed.              | Editura                                     |
| H.G.             | Hotărârea Guvernului                        |
| <i>infra</i>     | mai jos                                     |
| <i>idem</i>      | același autor                               |
| Î.C.C.J.         | Înalta Curte de Casație și Justiție         |
| lit.             | litera                                      |
| N. C. civ.       | Noul Cod civil                              |
| N. C. pr. civ.   | Noul Cod de procedură civilă                |
| O.G.             | Ordonanța Guvernului                        |
| <i>op. cit.</i>  | opera citată                                |
| O.U.G.           | Ordonanța de urgență a Guvernului           |
| p.               | pagina/paginile                             |
| par.             | paragraf                                    |
| P.R.             | Pandectele Române                           |
| R.D.C.           | Revista de Drept Comercial                  |
| R.R.D.A.         | Revista Română de Drept al Afacerilor       |
| <i>supra</i>     | mai sus                                     |
| S./s. civ.       | Secția/secția civilă                        |
| S./s. com.       | Secția/secția comercială                    |
| S./s. cont. adm. | Secția/secția de contencios administrativ   |
| T.               | Tribunalul                                  |
| T.M.B.           | Tribunalul Municipiului București           |
| T.S.             | Tribunalul Suprem                           |
| vol.             | volumul                                     |

# TITLUL I

## Considerațiuni generale privind moștenirea

### CAPITOLUL I

#### NOȚIUNI GENERALE

##### *Secțiunea I* *Terminologie*

##### *§ 1. Noțiunea de moștenire<sup>1</sup>*

**Moștenirea este transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate către una sau mai multe persoane în ființă (art. 953 C. civ.)<sup>2</sup>.**

Patrimoniul unei persoane fizice – totalitatea drepturilor și obligațiilor patrimoniale și bunurilor care aparțin acesteia – este însoțitorul permanent al persoanei pe parcursul întregii sale existențe<sup>3</sup>.

Patrimoniul (activul și pasivul patrimonial) nu dispare odată cu încetarea din viață a persoanei fizice, el este o realitate faptică în căutarea unui subiect de drept căruia să îi fie atribuit.

Prin urmare nu poate exista patrimoniu fără titular.

Dreptul succesoral oferă soluția juridică a transmiterii patrimoniului unei persoane fizice la decesul acesteia.

**Moștenirea este deci transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate către una sau mai multe persoane fizice sau persoane juridice, în ființă la data transmiterii.**

---

<sup>1</sup> Prof. dr. D. Florescu, *Drept civil. Drept succesoral*, Ed. Universității Titu Maiorescu, 2009, p. 3-5; Prof. dr. Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, ed. a II-a, Ed. Universul Juridic, 2002, p. 5-12; D. Chirică, *Drept civil. Succesiuni și testamente*, Ed. Rosetti, 2003, p. 25-28; Mihail Eliescu, *Moștenirea și devoluțiunea ei*, Ed. Academiei R.S.R., 1966, p. 19-65; C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, *Tratat de drept civil*, vol. III, Juridica, Ed. All Beck, 1998, p. 226-246; D. Alexandrescu, *Principiile dreptului civil român*, vol. II, București, 1926, Ed. Socec & Co, p. 16-46.

<sup>2</sup> Moștenirile deschise înainte de intrarea în vigoare a Codului civil sunt supuse legii în vigoare la data deschiderii moștenirii.

<sup>3</sup> „Orice persoană fizică sau persoană juridică este titulară a unui patrimoniu care include toate drepturile și datoriile evaluabile în bani ce aparțin acesteia”. [art. 31 alin. (1) C. civ.]

Art. 953 C. civ. are în vedere transmiterea legală a patrimoniului unei persoane fizice decedate unor persoane fizice în viață (moștenirea legală), cât și transmiterea pe cale testamentară a acestui patrimoniu, a unei porțiuni din el, sau a unor bunuri determinate, unor persoane fizice sau persoane juridice în ființă, dar și transmiterea moștenirii vacante.

Cu alte cuvinte, dispoziția art. 953 C. civ. are în vedere toate modalitățile de transmitere a patrimoniului unei persoane fizice la decesul acesteia.

**Moștenirea este unul dintre modurile de dobândire a proprietății.**

**Ea se deschide numai la moartea unei persoane (fizice), fiind astfel un mijloc de dobândire a proprietății *mortis causa*.**

Faptul juridic care determină transmiterea patrimoniului este moartea titularului său.

Regulile privind transmiterea patrimoniului pentru cauză de moarte, stabilite de Codul civil în Cartea a IV-a, Titlul I – „Despre moșteniri și liberalități”, sunt aplicabile la moartea (decesul) unei persoane fizice.

**Transmitterile universale sau transmițerile cu titlu universal determinate de încetarea persoanei juridice nu intră în conținutul noțiunii de moștenire.**

Codul civil din 1864 (art. 644) folosește noțiunea de „succesiune” ca echivalent pentru noțiunea de moștenire, preferată de noul Cod civil. La data intrării în vigoare a Noului Cod civil, termenii și expresiile din vechea legislație civilă se înlocuiesc de drept cu termenii și expresiile corespondente din noul Cod civil.

**§ 2. Noțiunea de moștenire are un prim sens, de transmitere a patrimoniului unei persoane fizice decedate, și un al doilea sens, acela de universalitate a activului și pasivului patrimonial care trece de la defunct la moștenitorii săi, altfel zis de masă succesorală.**

Moștenirea cuprinde întreg patrimoniul defunctului, atât drepturile, cât și obligațiile lui, cu excepția celor strict personale, constituite *intuitu personae* și a celor viagere, constituite pe durata vieții celui care lasă moștenirea și care se sting la moartea sa.

Moștenitorul nu poate avea mai multe drepturi decât avea *defunctul*, pentru că nimeni nu poate transmite mai multe drepturi decât are el însuși (*Nemo plus juris ad alium transferre potest, quam ipse habet*).

### **§ 3. Defunctul (de *cujus*)**

**Defunctul** sau **de *cujus***-ul este persoana despre a cărei moștenire este vorba. Termenul provine din prescurtarea sintagmei latine „*Is de *cujus* *successionis* agitur*” (cel despre succesiunea căruia este vorba) și este folosit în special în moștenirea legală.

În moștenirea testamentară este utilizat și termenul de **testator**, pentru a desemna *de *cujus**-ul care a dispus de patrimoniul său pentru cauză de moarte.

**§ 4. Moștenitor sau succesor** este persoana fizică sau persoana juridică care dobândește fie întreg patrimoniul defunctului, fie o fracțiune din acesta.

Persoanele juridice pot fi numai moștenitori testamentari.

Vechiul cod civil folosea pentru desemnarea moștenitorului legal și termenul sinonim, de origine latină, **erede**.

În cazul moștenirii testamentare pentru desemnarea succesorului, este întrebuințat și termenul specific **legatar**.

Persoana care îndeplinește condiția cerută de lege pentru a putea moșteni, dar care nu și-a exercitat încă dreptul de opțiune succesorală (de a accepta sau de a renunța la moștenire) se numește **succesibil**.

## *Secțiunea a II-a*

### ***Felurile moștenirii***

**Art. 955 C. civ. dispune: „Patrimoniul defunctului se transmite prin moștenire legală, în măsura în care acela care lasă moștenirea nu a dispus altfel prin testament.**

**O parte din patrimoniul defunctului se poate transmite prin moștenire testamentară, iar cealaltă parte prin moștenire legală”.**

**Rezultă că moștenirea este de două feluri: legală sau testamentară<sup>1</sup>.**

**Moștenirea este legală când transmiterea patrimoniului pentru cauză de moarte are loc în temeiul legii.**

Legea reglementează în cazul moștenirii legale persoanele care vor fi chemate la moștenire, ordinea în care vor veni precum și cotele ce li se cuvin.

Moștenirea legală reprezintă situația obișnuită, comună, și se aplică ori de câte ori defunctul nu a dispus de bunurile sale pentru cauză de moarte prin testament. De aceea **moștenirea legală** este cunoscută și sub denumirea de **moștenire *ab intestat* (adică fără testament)**.

Temeiul moștenirii legale a fost la origine rudenția firească (rudenia de sânge), iar ideile care determină acest criteriu de transmitere legală a patrimoniului succesoral sunt afecțiunea presupusă a defunctului față de rudele lui de sânge și consolidarea familiei prin conservarea bunurilor moștenite.

În prezent, rudenția civilă, rezultată din adopție, care este asimilată cu rudenția firească pe planul efectelor juridice, constituie și ea, alături de rudenția firească, pentru motivele arătate mai sus temei al moștenirii legale.

**Moștenirea este testamentară când, și în măsura în care defunctul a dispus de întregul său patrimoniu sau de o fracțiune din acesta, ori de bunuri individual determinate, prin acte de ultimă voință îmbrăcate în formă testamentară (legate).**

Voința legiuitorului, care stabilește un sistem legal de transmitere a patrimoniului defunctului, nu se poate substitui voinței defunctului, titularul patrimoniului său.

**Voința legiuitorului suplinește numai voința neexprimată a defunctului.**

Există însă și câteva norme prin care legiuitorul intervine și corectează voința liberală a defunctului, în scopul protejării rudelor foarte apropiate sau a soțului supraviețuitor (rezerva succesorală și drepturile speciale ale soțului supraviețuitor).

---

<sup>1</sup> R. Voinea, *Legătura indestructibilă dintre patrimoniu, devoluțiunea succesorală legală și devoluțiunea succesorală testamentară* în „Dreptul” nr. 11/2009, p. 70-75.

Defunctul poartă în cadrul succesiunii testamentare și denumirea de *testator*, iar persoanele desemnate să culeagă moștenirea – în tot sau în parte – se numesc *moștenitori testamentari sau legatari*.

Moștenirea legală conferă întotdeauna o vocație universală la moștenire, dar va fi efectiv un mijloc de dobândire, fie universal, fie cu titlu universal al acestuia, în funcție de numărul de succesibili în rang util și acceptanți care vor culege moștenirea, în timp ce moștenirea testamentară poate fi universală, cu titlu universal sau cu titlu particular<sup>1</sup>.

Cele două forme ale moștenirii, cea legală și respectiv cea testamentară, nu se exclud, ci pot coexista.

O parte din patrimoniul defunctului se poate transmite prin moștenire testamentară, iar cealaltă parte prin moștenire legală [art. 955 alin. (2) C. civ.]<sup>2</sup>.

Firește că, în toate cazurile în care ar exista moștenitori rezervatari, și prin legate (testament) s-a adus atingere rezervei lor, ei vor dobândi potrivit legii partea din moștenire corespunzătoare rezervei, și doar pentru rest (adică pentru cotitatea disponibilă) devoluțiunea succesorului va fi testamentară.

---

<sup>1</sup> Moștenitorul legal are o vocație legală universală la moștenire și va dobândi întreaga moștenire dacă vine singur la ea. În schimb, el va culege fracțiuni din moștenire, dacă vine în concurs cu alți moștenitori legali ori cu legatari universali sau cu titlu universal.

<sup>2</sup> Codul civil din 1864 și în continuare, Noul Cod civil au părăsit principiul dreptului roman al unicității formei de transmitere a moștenirii, potrivit căruia nimeni nu putea muri lăsând testament pentru o parte din moștenire și fără testament pentru rest. (*Nemo pro parte testatus et pro parte intestatus decedere potest*).

## CAPITOLUL II

# CARACTERELE JURIDICE ALE MOȘTENIRII

### *Secțiunea I*

#### ***Enumerarea caracterelor juridice ale moștenirii***

Din definiția moștenirii – **transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate la una sau mai multe persoane în viață** – rezultă caracterele juridice ale acestui mod de transmitere a drepturilor și obligațiilor.

### *Secțiunea a II-a*

#### ***Caracterele juridice ale moștenirii***

**Caracterele juridice ale moștenirii sunt: transmitere pentru cauză de moarte, transmitere universală sau cu titlu universal, transmitere unitară și transmitere indivizibilă.**

**§ 1. Este o transmitere pentru cauză de moarte (*mortis causa*)** pentru că se produce numai ca efect al morții, fizic constatate sau judecătorește declarate, a unei persoane fizice.

**Ea este prin urmare o transmitere *mortis causa* și nu *inter vivos* (între vii).**

Regulile moștenirii nu se aplică în cazul încetării existenței unei persoane juridice.

**§ 2. Este o transmitere universală sau cu titlu universal** pentru că obiectul moștenirii este patrimoniul defunctului, adică totalitatea drepturilor, bunurilor și obligațiilor care au valoare economică și care au aparținut defunctului, sau respectiv fracțiuni din acest patrimoniu.

Nu se transmit prin moștenire drepturile și obligațiile nepatrimoniale, precum și drepturile și obligațiile patrimoniale constituite *intuitu personae* (de exemplu obligația de întreținere) ori cele care având caracter viager, se sting la moartea titularului lor.

Caracterul universal sau cu titlu universal al transmiterii moștenirii explică transmiterea atât a activului patrimoniului defunctului (drepturi și bunuri), cât și a pasivului patrimonial (a obligațiilor defunctului).

Transmiterea moștenirii se deosebește de transmiterea între vii, pe de o parte, pentru că are ca obiect o universalitate sau o fracțiune din universalitate, și nu bunuri sau drepturi privite *ut singuli* (individual), iar pe de altă parte, pentru că are ca obiect și obligații, care nu pot forma obiect al transmiterii între vii<sup>1</sup>.

---

<sup>1</sup> Prin acte juridice între vii nu se pot transmite datoriile unei persoane. Noul Cod civil reglementează instituția „cesiunea contractului” și a „preluării datoriei”, dar ele nu infirmă caracterul universal al transmiterii succesoriale, întrucât în cazul lor se transmite o datorie singulară. Numai moartea unei persoane